

Til Klima- og miljødirektoratet, Landbruks- og matdepartementet og Helse- og omsorgsdepartementet

Referansenr.: 26/1341

Dato: 08/09/2026

HØRINGSINNSPILL

Innspill til forslag til endringer i gjødselbrukforskriften

Norsk Bonde- og Småbrukarlag takker for muligheten til å gi innspill på forslag til endringer i forskrift 29. januar 2025 nr. 115 om lagring og bruk av gjødsel mv. (gjødselbrukforskriften) på høring.

- **Norsk Bonde- og Småbrukarlag mener at iverksettelsen av ny gjødselbrukforskrift må settes på vent, i påvente av målinger av effekten på nye planlagte restriksjoner som endringene legger opp til.**
- **Norsk Bonde- og Småbrukarlag er bekymret for den potensielt kraftige avlingsreduksjonen, som begrensingene i nye grenseverdier for fosfor vil innebære.**
- **Norsk Bonde- og Småbrukarlag mener at det må foretas partikkel-/sporstoffmåling av Drammenselva og Glomma-vassdragenes påvirkning på indre Oslofjord før de foreslåtte endringene i forskrift og andre tilhørende tiltak kan vurderes i norsk matproduksjon.** Det må vises til gjennomførte målinger, fremfor å baseres på modellering som ikke konstruert for fange reelle utslipp og utslippsreduksjoner.

Om prosess for forskrifter om gjødsel

Arbeidet med nytt gjødselregelverk har pågått i mange år. I mars 2024 ble revidert regelverk sendt på høring, i form av to forskrifter, som trådte i kraft 1 februar 2025.

1. Gjødselwareforskriften, som omhandler produksjon, omsetning og import.
2. Gjødselbrukforskriften, som omhandler lagring og bruk av gjødsel

Grenseverdier for fosfor per dekar per år, som gir begrensinger på spredeareal, i tillegg til spredefrister for hvor sent på høsten det er lov å spre gjødsel, skaper utfordringer for bønder allerede i innfasingen og tilpasningsperioden.

Det er gjort et omfattende arbeid for å forberede systemer og apparat for innføring av regelverket, men det rapporteres likevel om at kommuner og forvaltningsapparat ikke er satt i stand for å håndtere det nye regelverket.

Utfordringer med redusert tid for spredning av gjødsel

Flere jordbrukspolitiske verktøy stimulerer til produksjon av hvete fremfor bygg, og for flere steder i landet vil dette bety at man bør så høsthvete. Tidlig såing av høsthvete har uheldige utslag for mål om god overvintring. For tidlig etablering kan føre til et for tett vegetasjonsdekke, noe som kan øke risikoen for soppsykdommer og redusere plantebestandens kvalitet. Ved produksjon av gras forekommer det at forholdene legger til rette for slåtter i september og oktober. Beite på raigras kan også forekomme etter oktober, helt til snøen faller.

Innføringen av begrensninger på bruk av husdyrgjødsel vil få betydelige økonomiske konsekvenser for landbruket. I tillegg vil det ha uheldige utslag for mål om økt sjølforsyning. Bruk av husdyrgjødsel bidrar til resirkulering av næringsstoffer, styrker jordlivet og forbedrer jordstrukturen sammenlignet med ensidig bruk av mineralgjødsel.

Nivå på Fosfor, beregnet fremfor målt

Flere produsenter har tatt målinger (sendt inn gjødselprøver) for å beregne gjødselmengden på arealet, for å sikre best mulig utnyttelse av husdyrgjødsel. Det beregnede fosfornivået som regelverket legger opp til, er langt høyere enn det som er målt i gjødselprøvene. Gjødselprøvene viser at fosfornivået er 3-5 ganger lavere enn det som er beregnet nivå. En slik feilgjødsling vil føre til rask reduksjon av avlinger. Den økonomiske belastningen av å skulle kompensere for feilberegnet nivå på husdyrgjødsel med mineralgjødsel, vil bidra til ytterligere økning i kostnader for bonden i en situasjon som allerede er utfordrende for mange.

Konsekvenser av videre utrulling av gjødselregelverket i nåværende form

Det må vurderes om det finnes et godt nok kunnskapsgrunnlag om effekter og konsekvenser av ytterligere utrulling av regelverket. Regelverket krever store tilpasninger for mange bønder, og krever et omfattende kontrollregime knyttet til jordprøvetaking, gjødselplan og gjødseljournal. I tillegg krever innføring av regelverket at mange produsenter må investere i lagerkapasitet for husdyrgjødsel og mer spredeareal.

Norsk Bonde- og Småbrukarlag ser ikke at det er handlingsrom i jordbruksavtalen for å sikre nødvendig støtte for de omfattende prosessene som nå pågår i norsk jordbruk knyttet til (1) ombygging av løsdrift, (2) omstilling i tråd med klima- og bærekraftsbehov og (3) for å følge nytt gjødselregelverk. Innføring av regelverket vil påvirke økonomi og avlinger i negativ retning og vil ha konsekvenser for matproduksjonen.

Norsk Bonde- og Småbrukarlaget vil legge vekt på at det er nødvendig at utviklingen av strukturen i norsk jordbruk, i større grad må legge til rette for gårdsbruk som er tilpasset ressursgrunnlag og eksisterende og tilgjengelig spredeareal.

Gjødselregelverkets effekt på utslipp til Oslofjorden

Det er knyttet mye oppmerksomhet til behovet for å forbedre tilstanden i Oslofjorden, hvor jordbrukets avrenning pekes på som en av hovedårsakene til dagens situasjon.

Norsk Bonde- og Småbrukarlag viser til jordbrukets samlede krav i årets jordbruksforhandlinger om at "jordbruket de siste årene har gjennomført omfattende tiltak for å redusere avrenningen av nitrogen til Oslofjorden. Det er nå viktig å måle effekten av de tiltakene jordbruket har gjort før man går videre med nye tiltak." Det samme kan sies om tiltak for å redusere fosfor avrenning.

Det har pågått arbeid over flere år i norsk jordbruk for å redusere avrenning og forbedre gjødselbruken, og omfattende tiltak er gjennomført i nedbørsfeltet til Oslofjorden. Samtidig holder de målte verdiene av fosfor- og nitrogenkonsentrasjon i Glomma seg stabile.

Før det svares med ytterligere restriksjoner på matproduksjon, må man kunne dokumentere at tiltakene som foreslås vil forbedre tilstanden i indre Oslofjord spesielt, og Oslofjorden i sin helhet generelt.

Det er observerbare og målbare utfordringer med tilstanden i Oslofjorden. Samtidig gjøres det en rekke antagelser på veien fra å fastslå at tilstanden er dårlig, til å foreslå løsninger og tiltak. De høye fosfor- og nitrogenforekomstene i Oslofjorden settes i sammenheng med jordbrukets utslipp av disse næringsstoffene. Redusert bruk av fosfor og nitrogen i jordbruket blir presentert som en løsning. Det bør stilles spørsmål ved om nye tiltak faktisk vil fungere.

Dersom utviklingen i norsk jordbruk har ført til en stadig større nitrogen- og fosforbelastning på Oslofjorden, burde dette også vært dokumentert i Glomma og Drammenselva, men det ser ikke ut til at målinger underbygger forhøyede nivåer. Historiske målinger ved Sarpsfossen (Glomma) viser at både totalnitrogen og totalfosfor lå i samme overordnede størrelsesorden allerede på slutten av 1970- og 1980-tallet som i nyere tid, men fosfor viser større mellomårsvariasjon og påvirkes sterkt av vannføring og erosjon. For perioden fra 1990 og framover finner NIVAs analyser ingen signifikant langsiktig økning i konsentrasjonen av verken totalnitrogen eller totalfosfor i Glomma.

Det er nødvendig å se til utviklingen i denne perioden; norsk jordbruk har blitt langt mer produktiv, med økte avlinger. Parallelt har bøndene gjennomført omfattende miljøtiltak; redusert jordarbeiding om høsten, bedre gjødslingsplanlegging, mer presis gjødsling, bedre håndtering av husdyrgjødsel, buffersoner, grasdekte vannveier og fangvekster med tilhørende miljøkrav.

*Norsk Bonde- og Småbrukarlag stiller spørsmål ved innføring av inngripende endringer i den allerede vedtatte gjødselbruksforskriften, med andre tiltak, som vil påvirke norske avlingsnivåer og matproduksjon: **Hvor stor effekt forventer vi å få av disse restriksjonene?***

Avrenning fra jordbruket tilfører fosfor og nitrogen til Glomma og Drammenselva, som renner ut i ytre Oslofjord. Miljødirektoratet peker på at rensing av organisk stoff og nitrogen fra renseanlegg vil gi særlig stor effekt på forbedring av oksygenforhold i indre Oslofjord.

Tidligere partikkel-/sporstoffmodellering (forsøk for å spore næringsstoffenes spredning i vannmassene) gjort av Glomma og Drammenselva har kun vært avgrenset til ytre Oslofjord. Selv om sporstoffene ble sporet i seks måneder, ble presentasjonen av funnene begrenset til 30 dager. Det stilles spørsmål ved om det finnes dokumentasjon på sporstoffenes bevegelse fra ytre til indre Oslofjord – og dersom dette ikke foreligger, mener Norsk Bonde- og Småbrukarlag at dette må på plass før den nye forskriften kan tre i kraft.

NIVA understreker at miljøtilstand og kildene til menneskelig påvirkning forventes å være ulike i indre og ytre deler av fjordsystemet, og har derfor vurdert det som lite hensiktsmessig å analysere hele Oslofjorden under ett, men har gjennomført egne analyse av Indre Oslofjord. Det

står i kontrast til den mer generelle formuleringen fra Miljødirektoratet om at Oslofjorden må betraktes som «én resipient» i begrunnelsen for næringsstoffreduksjoner i hele fjorden.

Krav om dekke på lager for svinegjødsel – endring i § 7 andre ledd

Norsk Bonde- og Småbrukarlag viser til Norsvin sitt høringsinnspill knyttet til krav om dekke på lager for svinegjødsel, med følgende vurderinger; (1) Gjennomfør norske målinger og praktisk utprøving av aktuelle dekkeløsninger under representative drifts- og klimaforhold, inkludert effekten av naturlig skorpedannelse, og (2) kartlegg omfanget av berørte lager og de faktiske kostnadene og driftsmessige konsekvensene ved et eventuelt krav.

Kostnader og praktisk gjennomføring av tett dekke på gjødsellager

Antatte kostnader ved overdekning av gjødselkum er trolig underdimensjonert. Den praktiske gjennomføringen ved alternativer til tett dekke har utfordringer knyttet til seg, som taler for tett dekke. Det vil samtidig knyttes svært omfattende kostnader til slik utbedring av gjødsellager.

Ved å dekke over gjødsel med et lag med halm, tilfører man en tørr komponent som kan gjøre spredning mer tidkrevende. Dette er også i beste fall for å dekke over kummen i 4-5 måneder, mens det 3-5 måneder i året vil være dekket av is likevel. En slik enklere overdekning av gjødsellageret vil kunne stå til hinder for den praktiske bruken av slangespredning, som er et tiltak med påvist god miljøgevinst.

Om man legger plasttak, eller annen overdekning som ikke er støpt dekke, vil man måtte påregne omfattende vedlikehold. Dette vil også innebære en HMS-utfordring ved røring, der gjødselgass vil konsentreres til en liten åpning.

Usikkerhet knyttet til effekt av tiltaket

NIBIO-utredningen som vurderer utslippseffekt av ulike dekkeløsninger på gjødsellager, har ikke en tydelig konklusjon på beste løsning, men viser til sammensatte parametere som påvirker utslippsfaktoren. Man bør ikke se rapporten som et tilstrekkelig grunnlag for et generelt krav på eksisterende svinegjødsellager.

Kvalitetssikring av gjødsellager gjennom melding – endringer i § 7 fjerde ledd

Norsk Bonde- og Småbrukarlag ser at egne krav til innmeldinger virker belastende på bønder. Det er en økende belastning i slike krav, og det bør gjennomføres en overordnet vurdering av den totale mengden krav som er innført. Dette må ses i sammenheng med kapasitet i landbruksforvaltningen til å gjennomføre nødvendig oppfølging og kontroll.

Justering i § 20 slik at fosforgrenser kan følge vekstsyklus i stedet for kalenderår ved dyrking av høstsådde vekster

Norsk Bonde- og Småbrukarlag stiller seg positive til forslaget om å justere forskriften, med en tilpasning til det praktiske produksjonsgrunnlaget, hvor fosforgrenser settes for vekstsyklus i stedet for kalenderår.

Behov for overgangstid før kravet om at plantetilgjengelig fosfor i avløpsslam skal overholde fosforgrenser i § 20 kan tre i kraft

Norsk Bonde- og Småbrukarlag mener at regelverket må sikre trygg bruk av avløpsslam både for bonde og for maten som produseres.

Endringer i § 23 om meldeplikt for slam

Norsk Bonde- og Småbrukarlag mener at meldeplikten bør ligge på slamprodusenten og ikke på bonden som benytter seg av slam som gjødsel. Det bør legges til rette for en så enkel prosess som mulig før bønder som bidrar til utnyttelse av slam.

Med vennlig hilsen,

Anders Bakke Klemoen, Generalsekretær

Norsk Bonde- og Småbrukarlag

Elektronisk godkjent, uten underskrift